

Плужник А. В.,
Корсунська М. Ю.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ЗАГРОЗАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

Стаття присвячена теоретичному дослідженню системи управління ризиками та загрозами міста в забезпеченні економічної безпеки держави. Розроблено та сформовано матрицю ризиків та їх наслідків для економічної безпеки міста. Встановлено фактори і чинники, що впливають на формування системи управління ризиками. Також сформовано теоретичні аспекти процесу управління ризиками та формування економічної безпеки міста. Досліджено інструментарій ідентифікації та моніторингу ризиків.

Ключові слова: економічна безпека, місто, ризик, система управління ризиками, аналіз, загрози, матриця ризиків.

1. Вступ

Економічна безпека є не тільки науково цікавим напрямком досліджень економіки та її галузей, але і життєво необхідною для кожного громадянина, що мешкає на території міст, а це 80–95 % сучасного населення нашої планети. Так само, економічна безпека міст є критичним фактором для розвитку національної та регіональної економіки України, формування та розвитку її людського та інноваційного капіталу, посилення конкурентоспроможності на Європейському та глобальному ринках. З розвитком глобальних викликів та сучасних проблем економічна безпека міста стає все більш важливою стороною всієї інституціональної системи держави та суспільства та ефективною системою протидії всьому набору причин та явищ, що негативно впливають на сталий розвиток, економічну, соціальну та екологічну складові життя людства [1].

Поняття економічної безпеки міста охоплює широкий спектр інституціональних проблем людського суспільства. Від таких простих як потреба в їжі, даху над головою, здоров'я; природних та техногенних катаклізмів до потреб колективної безпеки, формування системи сталого економічного розвитку формування сприятливої соціальної сфери та іншого [2]. Економічна безпека міста охоплює таких економічних суб'єктів як міжнародні організації, національні державні інститути, органи місцевого самоврядування, недержавні організації, підприємства та домогосподарства. Система забезпечення економічної безпеки міст повинна охоплювати участь та інтереси всіх цих суб'єктів та бути спрямованою на недопущення виникнення негативних наслідків ризиків, усунення небезпек, мінімізації впливу негативних чинників, а у сталій економічній системі ще й отримувати вигоди від сприятливих економічних ситуацій.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Економічна безпека, системи управління ризиками та загрозами економічної безпеки розкриті в наукових роботах таких зарубіжних вчених Майк Харді, Джоанна

Джоуп, Дірк Бакер, Рафаель Розенцварг, Клаус Вольф та інші. В науковій літературі, що досліджує питання та аспекти економічної безпеки приділяється не достатньо уваги економічній безпеці міста. Наприклад, Маркус Шульмеріх виокремлює в свої роботах ризики, що можуть впливати на економічну безпеку підприємства [3]. Евері Голдштайн розглядає економічну безпеку на рівні національному та регіональному (міжнародному) при цьому не зачіпає питання економічної безпеки міст та міських поселень [4]. Каяр Факір і Елен Емке в своїй роботі проводять порівняльний аналіз окремих національних та галузевих проблем економіки та забезпеченні економічної безпеки країн, що розвиваються [5]. Ірв Левенсон займався питаннями економічної безпеки на рівні домогосподарства, окремого працюючого індивіда [6]. Катрін Глау та Матіас Шер розглядали рівень інноваційного розвитку в управлінні ризиками, але все ж таки не зачіпаючи місто як окрему структуру [7].

Сучасна вітчизняна та зарубіжна наукова література розглядає питання економічної безпеки на рівнях: глобальному, національному, регіональному, на рівні підприємства, а також на рівні людини (домогосподарство, сім'я). Так само, не достатньо приділяється уваги управлінню ризиками і загрозами економічної безпеки міста в забезпеченні економічної безпеки держави і це зумовлює необхідність розширеного формулювання та дослідження даного питання.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єктом даного дослідження є розробка та формування принципів основ системи управління ризиками при формуванні системи забезпечення економічної безпеки міста. Метою визначено формування системи управління ризиками та загрозами економічної безпеки міста.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні задачі:

- визначити ризики, що загрожують економічній безпеці міста;
- охарактеризувати фактори і чинники, що впливають на формування системи управління ризиками;

- сформулювати теоретичні аспекти процесу управління ризиками та формування економічної безпеки;
- встановити інструментарій ідентифікації та моніторингу ризиків;
- розробити і сформулювати матрицю ризиків та їх наслідків для економічної безпеки міста.

4. Визначення ризиків, що загрожують економічній безпеці міста та відокремлення факторів і чинників, що впливають на формування системи управління ризиками

Виконавчий комітет міської ради та його відділи, а також міські голови приймають часто необачні та не обґрунтовані рішення, що не мають аналітичного та наукового підґрунтя з приводу економічних та соціальних питань, що лежать в площині їх відання. На даний час багато керівників беруть на себе відповідальність приймати рішення при високій вірогідності небезпек та ризиків, що загрожують економічній безпеці міста. Більшість управлінців, що зазначені вище

не ставлять питання про можливість ідентифікації, встановлення та можливостей усунення, уникнення або мінімізації негативних наслідків від таких ризиків [8].

Економічна безпека міста в забезпеченні економічної безпеки держави відіграє значну роль. Але управлінці та службові особи часто ведуть таку політику прийняття рішень, що в цілому відокремлює економічну безпеку держави від економічної безпеки міста, що в свою чергу призводить до розбалансування самої системи управління національною економічною безпекою, створення додаткових ризиків та знецінення можливих умов для появи позитивних факторів і чинників у майбутньому.

Збори до місцевого та загальнодержавного бюджету, показники економічної та фінансової діяльності приватних та комунальних підприємств, рівень безробіття, забезпеченості житлом, економічної злочинності та інших соціальних та економічних показників, що відображають стан економічної безпеки міста є підґрунтям для створення можливої системи оцінки подальших ризиків та небезпек. Моделі таких можливих ризиків зазвичай будуються на підприємствах з використанням інших показників, але не менш вагомим з допомогою комп'ютерних програм, що створюють сценарії можливих наслідків, оскільки тільки такі системи дадуть змогу в лічені секунди поєднувати і комбінувати по групах сотні факторів ризику, і в той же час створювати ризик-наслідкові ланцюжки. Але потрібно взяти до уваги те, що постійно потрібно відповідати вимогам досліджуваного суб'єкта, такі системи потрібно постійно оновлювати. Особливою важливою умовою є те, що кожне місто індивідуально і створення такої системи займе багато часу та буде потребувати великої бази інформації, яку постійно потрібно оновлювати, що створить додаткові витрати та може тривати достатньо довго.

Отже, управління ризиками економічною безпекою міста можна визначити, як нововведення, що обмежу-

ється не тільки негативним явищем, а і можливостями використання позитивних факторів ризику для розвитку економіки міста. Схематично відобразимо орієнтовну схему управління ризиками та можливостями для економіки міста на рис. 1.

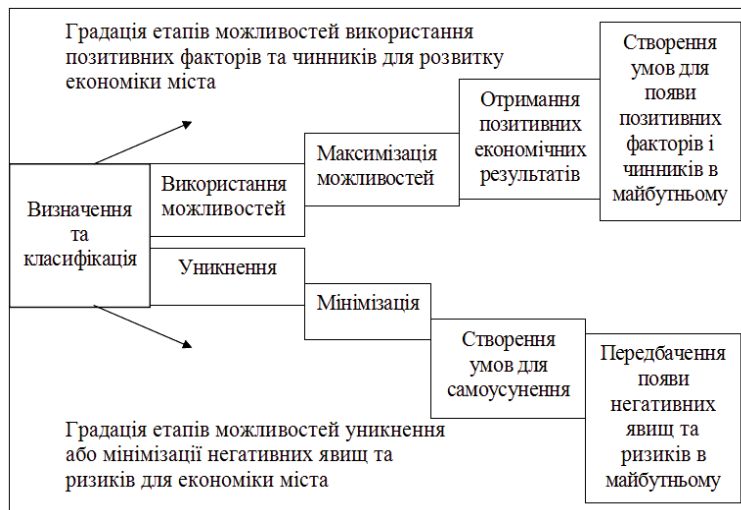

Рис. 1. Орієнтовна схема управління ризиками та можливостями для економіки міста

Зображена схема відображає градацію етапів можливостей використання позитивних факторів та чинників для розвитку міста та градацію етапів можливостей уникнення або мінімізації негативних явищ, що в свою чергу розподіляються на визначення та класифікацію.

Саме ж завдання управління ризиками лежить спочатку в сенсibiлізації ризику та відображенні узагальненого ризику, як конгломерату виміру змінного одноразового ризику [9]. Виконавчий комітет міської ради та міський голова при прийнятті рішень, що до управління ризиками в першу чергу, а не в останню як це часто буває, повинні враховувати інтереси мешканців міста, підприємств, громадських організацій та їх дії при встановленні ступенів ризику ситуацій, тобто не обмежуватись тільки такими показниками, як збори до місцевого та загальнодержавного бюджету, показниками економічної та фінансової діяльності приватних та комунальних підприємств, рівнем безробіття, забезпеченості житлом, економічної злочинності тощо. Основною метою управління економічною безпекою міста є не тільки досягнення сталого економічного розвитку міста, а і мінімізація майбутніх ризиків, а також забезпечення економічного та соціального процвітання міста та його мешканців [10].

Сам процес управління ризиками та небезпеками в системі забезпечення економічної безпеки міста можна відобразити ланцюговим зв'язком, що зображено на рис. 2.

Саме така послідовність процесу управління рекомендована при формуванні системи забезпечення економічної безпеки міста, адже це дозволить забезпечити безперервний контроль, оцінювання та ідентифікацію ризиків, що призведе до забезпечення сталого розвитку економіки міста.

Успішне використання комп'ютеризованих систем управління ризиками, звичайно, повинно передувати ефективному виявленню ризиків, які повинні бути розглянуті окремо з точки зору їх важливості для небезпек, ендогенні та екзогенні ризики в першу чергу [11].

При цьому застосування системи управління ризиками при забезпеченні економічної безпеки міста може виходити з прогресивних методів — виходячи із причин ризику аж до настання захисних цілей. При ретроградних методах навпаки, починаючи з настання захисних цілей, що зображено на рис. 3 [12].

Інструментами ідентифікації ризиків економічної безпеки міста слугують процеси, які відрізняються в залежності від стратегічного і оперативного прийняття рішення. Класифікацію інструментів відобразимо в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація інструментів ідентифікації ризиків економічної безпеки міста в залежності від прийняття рішення

В залежності від стратегічного рішення виділяють:	В залежності від оперативного рішення:
«brainstorming» (брейншторм)	Checklisten (чеклістен)
«brainwriting» (брейнрайт)	аналіз дерева помилок
аналіз сценаріїв	аналіз блок-схем
метод Делфі	аналіз можливості допущення помилок

За допомогою цих інструментів можна визначити, що знижує ризики з економічних питань. При цьому вважається, що чим більш поверхнево проводиться аналіз та планування, тим більша ступінь ризику, і чим точніше проводиться планування і аналіз — тим менша ступінь ризику [13].

На рис. 4. відображено матрицю ризику, де факторами аналізу визначаються рівні наслідків від ризиків та факторів та вірогідність настання. Саме за такої градації виконавчий комітет міської ради, його відділи і міський голова зокрема, матимуть змогу визначати ступінь ризику прийняття певного рішення та ступінь оперативності спрямованої діяльності [14].

Ця матриця повинна використовуватися для загальнотеоретичного сприйняття ризиків та їх теоретичних наслідків, необхідна для формування економічного світогляду при прийнятті управлінських рішень в сфері економічної безпеки. А при практичному застосуванні необхідно використовувати в кожному окремому випадку як стандартизовані підходи, так і унікальні (індивідуальні) підходи по вирішенню тих чи інших проблем зі сфери забезпечення економічної безпеки міста. Як правило приймаючи рішення щодо ступеню ризику економічної безпеки міста, використовуючи діяльність градованої матриці, наступні дії будуть ефективними та матимуть значний успіх [15].

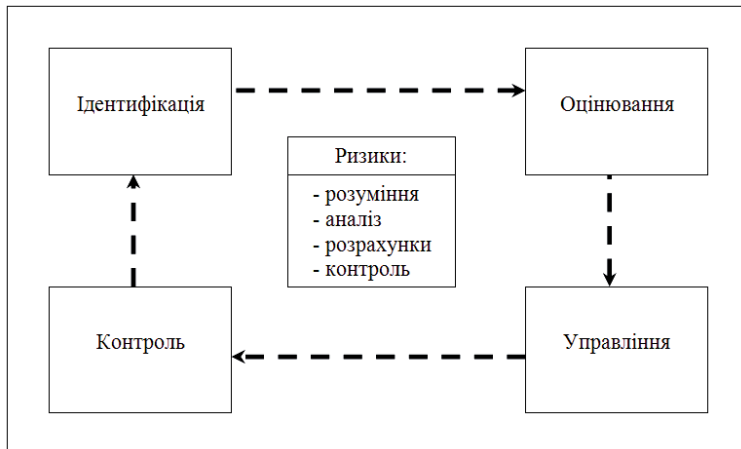

Рис. 2. Теоретична хронологія процесу управління ризиками при формуванні системи забезпечення економічної безпеки міста

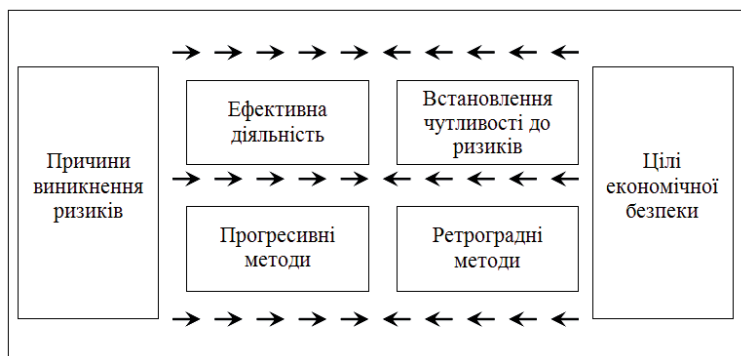

Рис. 3. Встановлення інструментарію ідентифікації, класифікації та моніторингу ризиків

Рівні наслідків від ризиків, негативних чинників та факторів

Загроза дефолту					
Кризова ситуація					
Стан небезпеки					
Низька вірогідність					
Безпека					
	Безпека	Небезпека не передбачається	Можлива небезпека	Вірогідність небезпеки	Значна вірогідність ризику

Вірогідність настання

	Діяльність спрямована на ухилення від ризику.
	Діяльність спрямована на обмеження негативних наслідків ризику.
	Відсутність необхідності протидії ризикам (аналітичне забезпечення).

Рис. 4. Матриця ризиків економічної безпеки

5. Висновки

В результаті дослідження було запропоновано ризики, що загрожують економічній безпеці міста, встановлена їх градація та можливості настання, що є необхідністю в процесі здійснення управління ризиками економічної безпеки міста.

Охарактеризовано фактори і чинники, що впливають на формування системи управління ризиками, встановлена їх послідовність етапів їх настання та можливостей, що призвело до встановлення послідовності управління ризиками в системі забезпечення економічної безпеки міста з цикловою послідовністю та системністю реагування і прийняття рішень.

Також було сформульовано теоретичні аспекти процесу управління ризиками та сформована система забезпечення економічної безпеки, що дало змогу сформулювати системність підходу в управлінні ризиками економічної безпеки.

Встановлено інструментарій ідентифікації та моніторингу ризиків, що дозволить в подальшому розробити ефективну систему по визначенню сукупності ризиків, їх систематизації та здійснення подальшого контролю за їх динамікою.

Сформовано матрицю ризиків економічної безпеки міста, яка допоможе при формуванні економічного світогляду в процесі управління ризиками та може слугувати шаблоном при здійсненні практичного реагування на виникнення ризиків ат загроз.

Отримані результати призведуть до можливості функціонально орієнтуватися органам управління містом, дивізіонально розподілятися, вести свою діяльність багатогранно та командно. Впроваджена система управління ризиками та загрозами економічної безпеки міста не повинна вносити зміни до структури функціонування виконавчого комітету міської ради та діяльності міського голови.

Література

- Hardy, M. Future directions of Urban Security Enhancement: Final Thoughts [Electronic resource] / M. Hardy // New Directions in Urban Security Symposium Working towards a Safer Europe, March 5th 2015. — Venue: Crumlin Road Gaol, Belfast, 2015. — Available at: \www/URL: http://www.ulster.ac.uk/besecure/
- Dilworth, J. United Nations Human Settlements Programme — UN-HABITAT [Electronic resource] / ed. by J. Dilworth, M. Stuart-Jones // International Year Book and Statesmen's Who's Who. — Brill Academic Publishers, 2015. — Available at: \www/URL: http://doi.org/10.1163/1570-6664_iyb_sim_org_2246
- Schulmerich, M. Applied Asset and Risk Management: A Guide to Modern Portfolio Management and Behavior-Driven Markets [Text] / M. Schulmerich, Y.-M. Leporcher, C.-H. Eu. — Management for Professionals, 2015. — 414 p.
- Goldstein, A. The Nexus of Economics, Security, and International Relations in East Asia [Text] / ed. by A. Goldstein, E. D. Mansfield. — Stanford, CA: Stanford University Press, 2012. — 288 p.
- Fakier, K. Socio-Economic Insecurity in Emerging Economies [Text] / K. Fakier, E. Ehmke. — Routledge Explorations in Development Studies (Unnumbered), 2014. — 280 p. doi:10.4324/9781315780139

- Leveson, I. Economic Security: A Guide for an Age of Insecurity [Text] / I. Leveson. — iUniverse, 2011. — 148 p.
- Glau, K. Innovations in Quantitative Risk Management [Text] / ed. by K. Glau, M. Scherer, R. Zagst // Springer Proceedings in Mathematics & Statistics Springer International Publishing. — 2015. — Vol. 99. — P. 1–354. doi:10.1007/978-3-319-09114-3
- Joppe, J. Unternehmen verzichten auf systematisches Risikomanagement [Text] / J. Joppe. — FAZ-Wirtschaft, 1999.
- Deutsche Gesellschaft für Risk-Management-DGRM [Electronic resource]. — Available at: \www/URL: http://members.aol.com/BeeMDeAG/risk.htm
- Wolf, K. Risikomanagement und KonTraG [Text] / K. Wolf, B. Runzheimer. — Gabler Verlag, 2003. — 264 p. doi:10.1007/978-3-322-94851-9
- Kralicek, P. MBA Pocket-Guide [Text] / P. Kralicek. — Wien: Wirt.-Verlag Ueberreuter, 1996. — 115 p.
- Quintanilla, M. T. An Asymptotic Expansion for Value-At-Risk [Text] / M. T. Quintanilla. — RiskLabUniversity of Toronto, 1997. — Available at: \www/URL: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.42.5750&rep=rep1&type=pdf
- Banse, G. Risikoforschung zwischen Disziplinarität und Interdisziplinarität: Von der Illusion der Sicherheit zum Umgang mit Unsicherheit [Text] / G. Banse. — Berlin: Sigma Verlag, 1996. — 234 p.
- Rosenzweig, R. Das Streben nach Sicherheit 1. Auflage [Text] / R. Rosenzweig. — Metropolis: Verlag Marburg, 1998. — 74 p.
- Baecker, D. Information und Risiko in der Marktwirtschaft [Text] / D. Baecker. — Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1988. — 381 p.

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УГРОЗАМИ И РИСКАМИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОРОДА

Статья посвящена теоретическому исследованию системы управления рисками и угрозами города в обеспечении экономической безопасности государства. Разработана и сформирована матрица рисков и их последствий для экономической безопасности города. Установлены факторы, влияющие на формирование системы управления рисками. Также сформированы теоретические аспекты процесса управления рисками и формирования экономической безопасности города. Исследован инструментальный идентификации и мониторинга рисков.

Ключевые слова: экономическая безопасность, город, риск, система управления рисками, анализ, угрозы, матрица рисков.

Плужник Андрій Васильович, асистент, здобувач, кафедра економічної теорії та регіональної економіки, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, Україна, e-mail: andriy@pluzhnyk.com.

Корсунська Марина Юрївна, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, Україна, e-mail: Korsunskamaryna13@gmail.com.

Плужник Андрей Васильевич, ассистент, соискатель, кафедра экономической теории и региональной экономики, Полтавский национальный технический университет им. Юрия Кондратюка, Украина.

Корсунская Марина Юрьевна, Полтавский национальный технический университет им. Юрия Кондратюка, Украина.

Pluzhnyk Andriy, Poltava National Technical University named after Yuri Kondratyuk, Ukraine, e-mail: andriy@pluzhnyk.com.

Korsunskaya Marina, Poltava National Technical University named after Yuri Kondratyuk, Ukraine, e-mail: Korsunskamaryna13@gmail.com